

Effective Factors of Presence in Theoretical Classes from the Perspective of Dental Students

Nastaran Mirfarhadi^{1*}, Mohammad Khososi Sani², Mohammad Javad Jabari Sendi³

1- PhD Student in Nursing, Medical Education Research Center (MERC), Education Development Center, Guilan University of Medical Sciences, Rasht, Iran.

2- Resident of Oral and Maxillofacial Surgery, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

3- Dental student, Dental School, Guilan University of Medical Sciences, Rasht, Iran.

*Corresponding Author: Nastaran Mirfarhadi, Email: mirfarhadin@gmail.com

Received: 18 Aug 2018

Accepted: 28 Nov 2018

Abstract

Background & Aim: One of the most important educational concerns in the past few years has been the effective presence of students in theoretical classes. Classroom attendance is an opportunity for learning and reducing student dropouts. This study aimed to determine the effective factors of the presence of students in theoretical classes from the perspective of dental students of Gilan University of Medical Sciences, Rasht, Iran.

Materials & Methods: This descriptive, analytical, and cross-sectional research was conducted on 112 dental students, selected via census sampling. Data were collected using the standard questionnaire of effective factors of the students in the classroom (20 items). Data analysis was performed in SPSS version 21 using descriptive and inferential statistics (independent t-test and ANOVA) at the significance level of $P < 0.05$.

Results: In this study, mean age of the subjects was 22.7 ± 2 years. In addition, 55.4% of the subjects ($N=62$) were male and 49.1% ($N=55$) were local students. The highest mean scores were related to the dominance of professors over the course content, proper teaching method, interest in the course topics, and application of contents presented in actual situations, respectively. In addition, among the factors affecting the presence of students in theoretical classes, the highest mean score was reported for issues related to students. According to the results, there was a significant relationship between academic year and the field of factors related to the professor ($P < 0.05$).

Conclusion: Scientific proficiency of professors, teaching method and interests of students were among the effective factors of the presence of students in theoretical classes.

Keywords: Theoretical Class, Dental Students, Perspective, Effective Presence

How to cite this article:

Mirfarhadi N, Khososi Sani M, Jabari Sendi MJ. Effective Factors of Presence in Theoretical Classes from the Perspective of Dental Students. *Scientific Journal of Nursing, Midwifery and Paramedical Faculty*. 2019; 4(3): 53-62.

URL: <http://sjnmp.muk.ac.ir/article-1-145-fa.html>

Copyright © 2019 the Author (s). Published by Kurdistan University of Medical Sciences. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Non Commercial License 4.0 (CCBY-NC), where it is permissible to download, share, remix, transform, and buildup the work provided it is properly cited. The work cannot be used commercially without permission from the journal

عوامل مؤثر بر حضور در کلاس‌های درس نظری از دیدگاه دانشجویان دندان پزشکی

نسترن میرفرهادی^{۱*}، محمد خصوصی ثانی^۲، محمدجواد جباری سندی^۳

۱- دانشجوی دکتری پرستاری، مرکز تحقیقات آموزش علوم پزشکی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران (نویسنده مسئول). ایمیل: mirfarhadin@gmail.com

۲- رزیدنت جراحی دهان، فک و صورت، دانشکده دندان پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

۳- دانشجوی دندانپزشکی، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۹/۰۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۵/۲۴

چکیده

زمینه و هدف: یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های آموزشی در سال‌های اخیر، حضور مؤثر دانشجویان در کلاس‌های درس تئوری است. حضور در کلاس فرصتی برای یادگیری و کاهش افت تحصیلی دانشجویان است. مطالعه حاضر با هدف تعیین عوامل مرتبط با حضور مؤثر دانشجویان در رده‌های درس تئوری از دیدگاه دانشجویان دندان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی گیلان در سال ۱۳۹۶ انجام شد.

مواد و روش‌ها: این مطالعه توصیفی-تحلیلی از نوع مقطعی بود که بر روی ۱۱۲ دانشجوی دانشکده دندان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی گیلان که به صورت سرشماری انتخاب شده بودند، صورت گرفت. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه استاندارد عوامل مؤثر بر حضور دانشجویان در کلاس درس تئوری فصیحی هرنندی و همکاران بود. داده‌ها با نرم‌افزار SPSS 21 و آزمون‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی (تی مستقل و آنووا) در سطح معنی‌داری ($p < 0/05$) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: میانگین سنی نمونه‌های مورد پژوهش $22/7 \pm 2$ ، ۵۵/۴ درصد (۶۲ نفر) پسر و ۴۹/۱ درصد (۵۵ نفر) بومی بودند. تسلط استاد بر مطالب درسی، روش تدریس مناسب، علاقه به مبحث درسی و کاربرد مطالب ارائه‌شده در بالین بیمار به ترتیب بیشترین میانگین نمره را داشتند. از بین عوامل مؤثر بر حضور در کلاس تئوری، بیشترین میانگین نمره مربوط به حیطه دانشجو بود. بین سال تحصیلی دانشجویان با حیطه استاد ارتباط آماری معنادار وجود داشت ($p < 0/05$).

نتیجه‌گیری: تسلط علمی استاد، روش تدریس و علائق دانشجویان، از عوامل مؤثر بر حضور دانشجویان در کلاس‌های درس تئوری بود.

واژه‌های کلیدی: درس تئوری، دانشجویان دندان پزشکی، دیدگاه، حضور مؤثر

مؤثر در حضور در کلاس برشمرده (۸). سلیمانی اصل و مهران‌نیا نیز این نکته را تأیید کردند که مهم‌ترین عامل مؤثر بر عدم حضور دانشجویان در کلاس درس (۸۴/۱٪) روش تدریس نامناسب است (۹). از دیگر عوامل می‌توان به دانشجویان به عنوان هسته اصلی یادگیری اشاره نمود، آنان از طریق مشارکت فعالانه در فرآیندهای آموزش به کسب دانش، نگرش و مهارت‌های لازم دست یافته و می‌توانند به ارائه خدمت به جامعه بپردازند. (۸) Sleight و همکاران (۲۰۰۱) معتقدند دانشجویانی که در کلاس حضور دارند، بحث و سؤالات سایر دانشجویان را شنیده و اطلاعات خود را با سایر دانشجویان ردوبدل می‌کنند که این امر باعث افزایش تعامل فردی فراگیران و مدرسین می‌شود (۱۰). همچنین توجه به ترجیحات دانشجو در ارائه مطالب درسی با رضایت و یادگیری بیشتری همراه است، از طرفی توجه اساتید به ارائه مناسب مطالب درسی از مهم‌ترین عوامل انگیزشی شرکت در کلاس درس است (۱۱). عوامل مؤثر بعدی بر فرآیند آموزش محیط یادگیری است، کلاس درس به دلیلی احساس، جو و فضای علمی حاکم بر آن به اندازه موضوع درس و روش تدریس معلم در میزان و کیفیت یادگیری دانشجویان مؤثر است (۱۲). فضای آموزشی مناسب و فراهم نمودن شرایط یادگیری بهتر، با ایجاد رغبت و تشویق، سبب یادگیری پایدار و مستمر در دانشجویان می‌گردد (۱۳، ۱۴). در مطالعات انجام شده در داخل کشور عوامل مؤثر بر حضور در کلاس دانشجویان روش تدریس مناسب استاد، انگیزه توسط استاد، فهم بهتر مطالب بود. (۱۲ و ۹، ۸). در حالی که نتایج برخی از مطالعات نشان داد که دانشجویان رغبتی به حضور در کلاس درس ندارند و درگیر شدن فعال و استفاده از وسایل سمعی بصری از کمترین اهمیت برخوردارند (۱۵ و ۱۴، ۸).

با تحول مبانی تئوری و ماهیت علم، رویکردهای جدیدی در تعیین فرایند آموزش مطرح است. یکی از بارزترین رویکردها توجه به عوامل مؤثر بر فرآیند تدریس-یادگیری است (۱). روانشناسان شناختی موقعیت یادگیری را از عوامل مهم و مؤثر در کسب مهارت‌های یادگیری می‌دانند (۲). رده‌های درس به‌واسطه تعامل فردی بهتر فراگیر با استاد، مباحثه استدلالی و پرسش و پاسخ محل مناسبی برای ارتقاء یادگیری است (۳ و ۴). تعامل بین دانشجو و استاد نتایج مثبتی از قبیل کسب مهارت‌های شناختی، تغییرات مثبت رفتاری و نگرشی را برای دانشجویان به همراه دارد (۵). دانشکده‌های دندانپزشکی به عنوان محیط یادگیری بایستی امکانات لازم جهت تغییرات سازنده و مثبت جهت توانمند ساختن دانشجویان در انجام فعالیت‌های آینده را فراهم آورند. در سیستم‌های بهداشتی و درمانی یادگیری از اهمیت فراوانی برخوردار است. آموزش بنیان یادگیری است. در سیستم ارائه خدمات مراقبتی درمانی و آموزش نیروی انسانی از دو بخش آموزش نظری و بالینی تشکیل می‌گردد که هر دو از اهمیت فراوانی برخوردار است و نقص هر یک موجب نقصان آموزش و کم اثر شدن دیگری می‌شود (۴).

عوامل متعددی در فرایند آموزش دانشجویان مؤثر است، لیکن عامل مربوط به استاد از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. استاد با ترکیب مناسب و بدیع عناصر موجود در نظام آموزشی می‌تواند دانشجویان را به سمت اهداف متعالی سوق داده و یا آن‌ها را از دستیابی به آن‌ها محروم نماید (۶). عواملی چون زمینه‌های علمی و تجربی استاد، اهمیت موضوع درس، شیوه تدریس در کیفیت تدریس تأثیر دارند (۷). در مطالعه فصیحی هرنیدی و همکاران ۷۸/۱ درصد دانشجویان، تسلط اساتید به درس مورد تدریس را عامل کاملاً

سؤالات ۱۸، ۱۴، ۱۰، ۶، ۳ و ۲۰ مربوط به حیطه استاد، سؤالات ۱۸، ۱۶، ۱۳، ۱۱، ۸، ۴، ۵ و ۲ مربوط به حیطه دانشجو و سؤالات ۱۲ و ۱۷ مربوط به حیطه فیزیکی می‌باشند. در این پرسشنامه پاسخ‌دهندگان دیدگاه خود را در مورد هر عبارت با مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (از کاملاً مؤثر تا کاملاً بی‌اثر) مشخص می‌نمایند. برای پاسخ کاملاً مؤثر نمره ۵ و پاسخ کاملاً بی‌اثر نمره ۰ تعلق می‌گیرد. دامنه نمرات بین صفر تا ۸۰ متغیر است. روایی و پایایی پرسشنامه عوامل مؤثر بر حضور در کلاس درس تئوری در مطالعات فیزیکی هرنندی و همکاران با عنوان عوامل مؤثر بر حضور در رده‌های درس تئوری از دیدگاه دانشجویان پرستاری مامایی (۸)، عوامل مؤثر بر حضور دانشجویان دندانپزشکی کرمان در کلاس‌های درس ترابی و همکاران (۱۵) و مطالعه دماری عوامل مؤثر بر حضور دانشجویان پزشکی تهران در کلاس‌های دروس علوم پایه (۱۳)، مورد تأیید قرار گرفته است. در مطالعه حاضر برای تعیین اعتبار محتوایی پرسشنامه در اختیار ۱۰ نفر از اساتید دانشکده دندانپزشکی قرار گرفت از جهت ارزیابی پایایی ابزار (CVR=۰/۹۲ و CVI=۰/۸۸). جهت ارزیابی پایایی ابزار از روش آزمون مجدد استفاده شد. بدین منظور پرسشنامه‌ها با فاصله دو هفته به ۲۰ نفر از شرکت‌کنندگان داده شد همبستگی بین نمرات دو آزمون بین ۱ تا ۰/۸ به دست آمد. معیار خروج از مطالعه عدم تمایل به شرکت در مطالعه و تکمیل ناقص پرسشنامه‌ها بود.

پس از بیان اهداف پژوهش از تمامی دانشجویان رضایت کتبی جهت شرکت در مطالعه اخذ گردید و به دانشجویان اطمینان داده شد که اطلاعات کسب شده به صورت محرمانه باقی خواهد ماند و نیازی به ذکر نام نیست. پرسشنامه‌ها قبل از شروع رده‌های تئوری در

عناصر اصلی در آموزش دانشگاه استاد، دانشجو و محیط آموزشی است؛ بنابراین اختلال در هر یک از این سه عنصر باعث افت کیفیت آموزشی می‌شود. در سال‌های اخیر عدم حضور دانشجویان در رده‌های درس به یکی از مهم‌ترین مشکلات آموزشی دانشگاه‌های علوم پزشکی تبدیل شده است. اهمیت حضور دانشجویان در رده‌های درس و اهمیت این امر در فارغ‌التحصیلان رشته دندانپزشکی که ضامن سلامتی و بهداشت دهان و دندان هستند، غیرقابل انکار است و عدم توجه به آن موجب پایین آمدن سطح علمی دندان‌پزشکان آینده خواهد شد. با توجه به نبود مطالعه مشابه در دانشگاه علوم پزشکی گیلان، ما محققین بر آن شدیم تا مطالعه‌ای با هدف تعیین تأثیر عوامل استاد، دانشجو و محیط فیزیکی بر حضور مؤثر دانشجویان رده‌های درس تئوری از دیدگاه دانشجویان دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی گیلان در سال ۱۳۹۶ انجام دهیم.

مواد و روش‌ها

در این مطالعه توصیفی-تحلیلی از نوع مقطعی دانشجویان دندانپزشکی (۱۶۳ نفر) از ورودی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ از طریق سرشماری انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این مطالعه پرسشنامه‌ای مشتمل بر دو بخش بود. بخش اول اطلاعات جمعیت شناختی دانشجویان شامل (سن، جنس، وضعیت تاهل، سال تحصیلی، معدل ترم قبل و محل سکونت) و بخش دوم پرسشنامه استاندارد عوامل مؤثر بر حضور در رده‌های درس تئوری (فیزیکی هرنندی و همکاران در سال ۱۳۸۶) بود که در قالب ۲۰ سؤال که در ۳ حیطه استاد، دانشجو و شرایط فیزیکی تنظیم شده بود.

از سال‌های چهارم و پنجم، ۱۵ نفر (۱۳/۴٪) سال دوم و ۲ نفر (۱/۸٪) سال اول بودند. از بین ۱۱۲ نفر ۵۵ نفر (۴۹/۱٪) با والدین، ۳۸ نفر (۳۳/۹٪) در خوابگاه و ۱۰ نفر (۸/۹٪) در منزل استیجاری زندگی می‌کردند. از بین عوامل مؤثر بر حضور در کلاس تئوری، بیشترین میانگین نمره مربوط به حیطه دانشجو بود (جدول ۱). ۵۰/۹ درصد از دانشجویان تسلط استاد بر مطالب درس، ۴۹/۱ درصد روش تدریس مناسب، ۴۷/۳ درصد علاقه به مبحث درسی و ۴۰/۲ درصد کاربرد مطالب ارائه شده در بالین بیمار را بر حضور در رده‌های درس تئوری «کاملاً مؤثر» دانستند (جدول ۲). نمودار ۱ درصد پاسخگویی دانشجویان به سؤالات پرسشنامه را به گزینه «کاملاً مؤثر» نشان می‌دهد. بر اساس نتایج آزمون تحلیل واریانس از بین عوامل جمعیت شناختی تنها سال تحصیلی دانشجویان با حیطه استاد ارتباط آماری معناداری با ($p < 0/05$) نشان داد.

اختیار دانشجویان قرار گرفت و در انتهای کلاس تحویل گرفته شد.

اطلاعات پرسشنامه وارد نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۱ شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آمار استنباطی (تی مستقل و تحلیل واریانس) در سطح معنی‌داری ($p < 0/05$) استفاده گردید. این پژوهش در کمیته اخلاق معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی گیلان با کد اخلاق IR.GUMS.REC.1395.220 مورد تأیید قرار گرفت.

یافته‌ها

از مجموع ۱۶۳ دانشجوی دندانپزشکی ۱۱۲ نفر در مطالعه شرکت کردند. میانگین سنی شرکت‌کنندگان $22/7 \pm 2$ بود. ۵۰ دختر (۴۴/۶٪)، ۶۲ پسر (۵۵/۴٪)، ۱۴ دانشجوی متأهل (۱۲/۵٪)، ۹۸ دانشجو مجرد (۸۷/۵٪)، ۳۱۹۲ دانشجو (۸۲/۱٪) معدل تحصیلی در دامنه (۱۵-۱۷/۹۹) داشتند. ۳۱ دانشجو (۲۷/۷٪) سال سوم، ۲۷ نفر (۲۳/۲٪) سال ششم، ۱۹ نفر (۱۷٪) در هر کدام

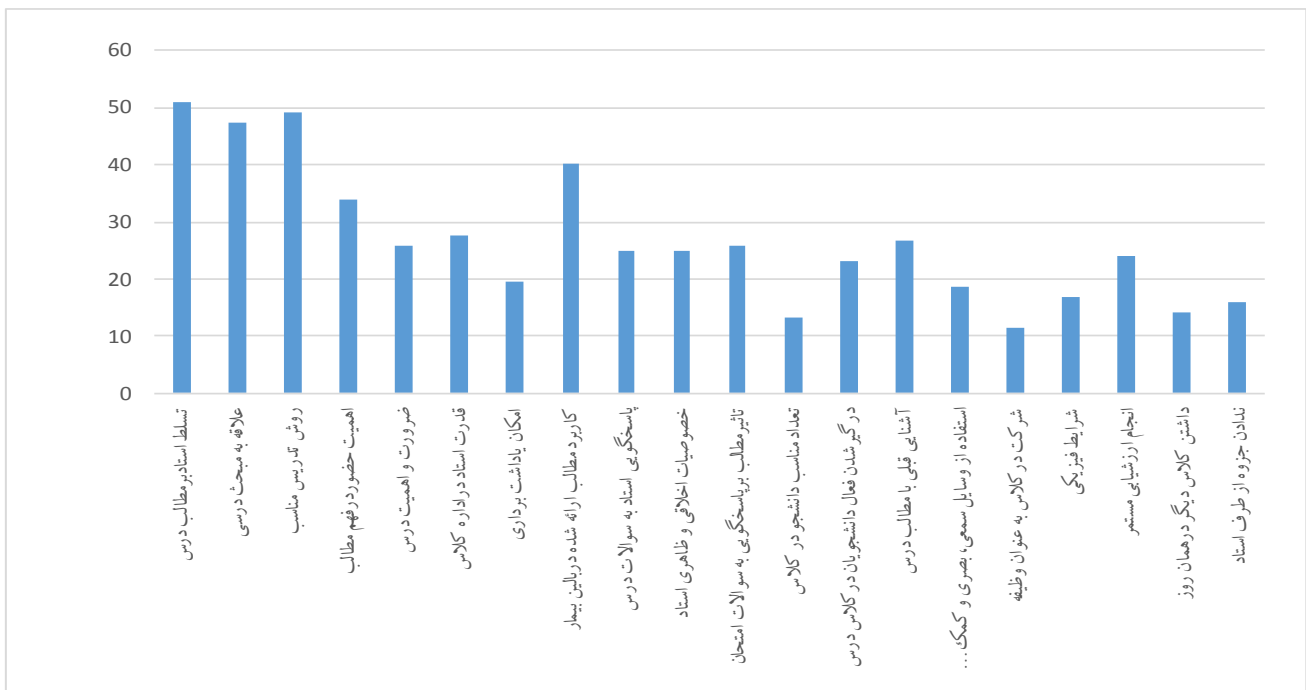
جدول ۱: میانگین نظرات دانشجویان در رابطه با سه حیطه عوامل مؤثر بر حضور در کلاس درس تئوری

ردیف	حیطه	میانگین و انحراف معیار
۱	استاد	$17/14 \pm 3/66$
۲	محیط	$5/22 \pm 1/45$
۳	دانشجو	$22/61 \pm 4/67$

جدول ۲: توزیع فراوانی دیدگاه‌های دانشجویان دندانپزشکی در مورد عوامل مؤثر بر حضور در کلاس‌های درس تئوری

عوامل	کاملاً مؤثر		مؤثر		تأثیر متوسط		بی‌اثر		کاملاً بی‌اثر	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
۱. تسلط استاد بر مطالب درس	۵۷	۳۹/۳	۴۴	۲۸/۸	۱۱	۷/۱	۰	۰/۰	۰	۰/۰
۲. علاقه به مبحث درسی	۵۳	۳۲/۹	۴۸	۳۰/۸	۹	۵/۸	۲	۱/۸	۰	۰/۰
۳. روش تدریس مناسب	۵۵	۳۴/۳	۴۴	۲۸/۷	۱۲	۷/۷	۱	۰/۹	۰	۰/۰
۴. اهمیت حضور در فهم مطالب	۳۸	۲۳/۹	۳۸	۲۵/۹	۲۹	۱۸/۳	۷	۴/۳	۰	۰/۰
۵. ضرورت و اهمیت درس	۲۹	۱۸/۱	۴۶	۲۹/۸	۳۰	۱۹/۸	۵	۳/۵	۲	۱/۸

۱	۰/۹	۱۰	۸/۹	۲۵	۲۲/۳	۴۵	۴۰/۲	۳۱	۲۷/۷	۶. قدرت استاد در اداره کلاس
۸	۷/۱	۱۸	۱۶/۱	۳۰	۲۶/۸	۳۴	۳۰/۴	۲۲	۱۹/۶	۷. امکان یادداشت‌برداری
۳	۲/۷	۰	۰/۰	۱۹	۱۷/۰	۴۵	۴۰/۲	۴۵	۴۰/۲	۸. کاربرد مطالب ارائه شده در بالین بیمار
۲	۱/۸	۸	۷/۱	۲۱	۱۸/۸	۵۳	۴۷/۳	۲۸	۲۵/۰	۹. پاسخگویی استاد به سؤالات درس
۱۵	۱۳/۴	۰	۰/۰	۲۸	۲۵/۰	۴۱	۳۶/۶	۲۸	۲۵/۰	۱۰. خصوصیات اخلاقی و ظاهری استاد
۸	۷/۱	۰	۰/۰	۳۰	۲۶/۸	۴۵	۴۰/۲	۲۹	۲۵/۹	۱۱. تأثیر مطالب بر پاسخگویی به سؤالات امتحان
۷	۶/۳	۲۵	۲۲/۳	۳۵	۳۱/۳	۳۰	۲۶/۸	۱۵	۱۳/۴	۱۲. تعداد مناسب دانشجو در کلاس
۳	۲/۷	۱۱	۹/۸	۳۳	۲۹/۵	۳۹	۳۴/۸	۲۶	۲۳/۲	۱۳. درگیر شدن فعال دانشجویان در کلاس درس
۴	۳/۶	۱۱	۹/۸	۳۰	۲۶/۸	۳۷	۳۳/۰	۳۰	۲۶/۸	۱۴. آشنایی قبلی با مطالب درس
۹	۸/۰	۱۱	۹/۸	۲۹	۲۵/۹	۴۲	۳۷/۵	۲۱	۱۸/۸	۱۵. استفاده از وسایل سمعی، بصری و کمک آموزشی
۱۸	۱۶/۱	۱۸	۱۶/۱	۳۲	۲۸/۶	۳۱	۲۷/۷	۱۳	۱۱/۶	۱۶. شرکت در کلاس به عنوان وظیفه
۳	۲/۷	۱۱	۹/۸	۳۴	۳۰/۴	۴۵	۴۰/۲	۱۹	۱۷/۰	۱۷. شرایط فیزیکی
۱	۰/۹	۱۲	۱۰/۷	۳۸	۳۳/۹	۳۴	۳۰/۴	۲۷	۲۴/۱	۱۸. انجام ارزشیابی مستمر
۱	۰/۹	۱۱	۹/۸	۲۹	۲۵/۹	۵۵	۴۹/۱	۱۶	۱۴/۳	۱۹. داشتن کلاس دیگر در همان روز
۶	۵/۴	۲۲	۱۹/۶	۳۶	۳۲/۱	۳۰	۲۶/۸	۱۸	۱۶/۱	۲۰. ندادن جزوه از طرف استاد

نمودار ۱: توزیع فراوانی نظرات دانشجویان بر حسب پاسخگویی گزینه «کاملاً مؤثر»

بحث و نتیجه گیری

در پژوهش حاضر که به منظور بررسی عوامل مرتبط با حضور مؤثر در رده‌های درس تئوری از دیدگاه دانشجویان دندانپزشکی صورت گرفت، در بین حیطه‌های مطرح شده بیشترین میانگین نمره مربوط به حیطه دانشجوی بود. در مطالعه‌ای که توسط آزموده و همکاران (۱۳۹۲) در دانشجویان علوم پزشکی سبزوار انجام گرفت بیشترین میانگین نمره را حیطه استاد به خود اختصاص داده بود (۱۶). در مطالعه نبوی و همکاران (۱۳۹۱) در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی تهران نیز دانشجویان، نقش استاد را مؤثرتر و پررنگ‌تر از دیگر عوامل برشمردند (۱۷). در توجیه یافته‌های مغایر، در مطالعه آزموده اکثریت نمونه‌های پژوهش را دانشجویان رشته بهداشت تشکیل می‌دادند که به دلیل ماهیت رشته بار کمتری از نظر درگیری فعال در کلاس، کاربرد مطالب در بالین و یادداشت‌برداری در کلاس بر عهده دانشجو است. مطالعه نبوی نیز در دانشجویان پزشکی مقطع علوم پایه انجام شد، درحالی که در مطالعه حاضر بیشتر نمونه‌های موردپژوهش در سال سوم و بالاتر مشغول به تحصیل بودند که زمان ورود به بخش‌های بالینی و انجام معاینات و اعمال دندانپزشکی است که مستلزم ارتباط تنگاتنگ با اساتید و تبادلات علمی در رده‌های درس می‌باشد. از طرفی ماهیت رشته دندانپزشکی به دلیل برخورداری از دانش اصولی و عمیق در آغاز فرآیند درمان، دانشجویان را ملزم می‌دارد تا نسبت به سایر دانشجویان گروه‌های علوم پزشکی، به طور جدی‌تری در کلاس‌های تئوری حضور یابند.

دانشجویان از بین عوامل بیست‌گانه مؤثر بر حضور در کلاس، تسلط استاد بر مطالب درسی را مهم‌تر از سایر موارد دانستند. مطالعه فصیحی هرنندی و همکاران (۱۳۸۶) که در ۲۱۷ دانشجوی پرستاری و مامایی

صورت گرفت نیز با نتیجه به‌دست آمده از این پژوهش مشابهت داشت و تسلط استاد از مهم‌ترین عوامل حضور در کلاس بود (۸). در تحقیق مشابهی که توسط نبوی و همکاران (۱۳۹۱) بر روی دانشجویان رشته پزشکی مقطع علوم پایه در دانشگاه آزاد اسلامی واحد پزشکی تهران انجام شد، از بین عوامل مؤثر بر شرکت دانشجویان در رده‌های درس علوم پایه، تسلط استاد بر مطالب درسی، به عنوان مهم‌ترین عامل شناخته شد (۱۷). یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های استاد، تسلط بر محتوای درسی و دانش کافی و تا حد لازم گسترده در رابطه با مطالب درسی است. با توجه به این که در تمام رشته‌ها مطالب فراوان و وسیع و در نتیجه تسلط هم‌زمان بر تمام آن مطالب بسیار سخت است انتظار می‌رود حداقل استاد باید بر مطالبی که در هر جلسه تدریس می‌کند، تسلط کافی را داشته باشد. مهم‌ترین عامل عدم حضور دانشجویان پزشکی جهرم، در مطالعه‌ای که توسط کرمی و همکاران (۱۳۹۲) انجام گرفت، تدریس نامناسب استاد ذکر شده است (۱۸). نتایج مطالعه مشابهی توسط ترابی و همکاران (۱۳۹۳) نیز این نکته را تأیید کرد که مهم‌ترین عامل مؤثر بر عدم حضور دانشجویان، روش تدریس نامناسب (۷۱/۳٪) است (۱۵). از دیدگاه محققین جهت تسلط استاد بر مطالب درسی به‌روز بودن از ارکان اساسی است. در صورتی که استاد تسلط کافی بر مطالبی که آموزش می‌دهد را نداشته باشد امکان دارد بتواند مطالب را از روی اسلاید یا کتاب به دانشجویان منتقل کند ولی هرگز نکات مهم درس که در واقع یکی از مهم‌ترین نقش‌های استاد است را نمی‌تواند تشخیص دهد و در اختیار دانشجویان قرار دهد. از سوی دیگر قادر به پاسخگویی مناسب به سؤالات دانشجویان نخواهد بود و به جای رفع مشکل دانشجو باعث سردرگمی بیشتر او می‌شود.

صحبت‌های استاد است و همین علاقه باعث می‌شود یادگیری مطلب درسی رخ دهد. اگر علاقه به درس وجود نداشته باشد دانشجو شاید به اجبار در کلاس حاضر شود ولی آن مطالب هیچ‌گونه بازدهی‌ای برای وی ندارد.

از بین عوامل جمعیت شناختی، بین سال تحصیلی و حیطة استاد رابطه معناداری ($p < 0/05$) مشاهده شد به گونه‌ای که میانگین نمره دانشجویان سال پنجم و ششم نسبت به سال‌های اول تا چهارم کمتر بود. در تبیین یافته‌های فوق می‌توان گفت چون کارهای عملی دانشجویان در سال‌های آخر افزایش پیدا می‌کند دانشجویان کمتر ترغیب می‌شوند که در رده‌های تئوری شرکت کنند. در پژوهش ترابی و همکاران (۱۳۹۳) هم بین سال‌های تحصیلی با میانگین نمره حضور در کلاس ارتباط آماری معنی‌داری مشاهده شد که این میانگین نمره در سال ۵ از سال‌های دیگر کمتر بود (۱۵). در مطالعه کرمی و همکاران (۱۳۹۳) نیز ارتباط سال تحصیلی با عوامل مؤثر بر عدم حضور دانشجویان معنادار بود (۱۸). بین سایر عوامل فردی اجتماعی با سه حیطة دانشجو، استاد و محیط فیزیکی ارتباط آماری معنی‌داری به دست نیامد.

پژوهش حاضر بیانگر عوامل مؤثر بر حضور دانشجویان در کلاس بود که نشان‌دهنده لزوم به‌کارگیری اساتید آگاه از علم روز و شیوه‌های نوین تدریس است که با برگزاری رده‌های درس پویا بتوانند ضمن ایجاد علاقه در دانشجویان در یادگیری عمیق آنان نیز نقش بسزایی را ایفاء نمایند.

از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به خود گزارش دهی دانشجویان در تکمیل پرسشنامه اشاره کرد؛ درحالی‌که استفاده از روش‌های چهره به چهره در کسب اطلاعات از دانشجویان می‌تواند مفیدتر باشد.

از دیگر عوامل مؤثر بر حضور در کلاس درس از دیدگاه دانشجویان، در مطالعه کنونی روش تدریس مناسب استاد است. مهم‌ترین عامل عدم حضور دانشجویان پزشکی جهرم، در مطالعه‌ای که توسط کرمی و همکاران انجام گرفت، تدریس نامناسب استاد ذکر شده است (۱۸).

نتایج مطالعه مشابهی توسط ترابی و همکاران در کرمان نیز این نکته را تأیید کرد که مهم‌ترین عامل مؤثر بر عدم حضور دانشجویان پزشکی و علت غیبت در کلاس درس تئوری، تدریس نامناسب (۶۸٪) بود (۱۵). این یافته تأیید اهمیت یکی از مهم‌ترین نقش‌های استاد یعنی بکار بردن ابتکار وی در تدریس است. ابتکار به‌کارگیری از وسایل کمک آموزشی یا استفاده از شیوه‌های تدریس نوین است. در این صورت دانشجویان نه تنها غیبت نمی‌کنند، بلکه به حضور در کلاس درس ترغیب می‌شوند و سبب یادگیری بیشتر و عمیق‌تر برای آنان می‌گردد. به‌کارگیری شیوه حل مسئله و بحث در گروه‌های کوچک در ارائه دروس دندانپزشکی می‌تواند بسیار مؤثر واقع شود.

علاقه به مبحث درسی عامل مؤثر دیگر بر حضور دانشجویان در کلاس درس تئوری بود. در مطالعه فصیحی هرنیدی و همکاران (۱۳۸۶) نیز دومین عامل مؤثر در حضور در کلاس علاقه دانشجو به مبحث درسی (۴/۶۷٪) بود (۸). در مطالعه ترابی و همکاران (۱۳۹۳) روی ۱۵۰ دانشجوی دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی کرمان سومین عامل مؤثر، علاقه به درس به دست آمد (۱۵). در توجیه یافته فوق می‌توان گفت علاوه بر دو عامل قبلی که مربوط به حیطة استاد بود، عوامل مرتبط با حیطة دانشجو نیز بر حضور در رده‌های تئوری تأثیر می‌گذارند که مهم‌ترین آن‌ها در این پژوهش علاقه به مبحث درسی است. این عامل مهم‌ترین دلیل برای گوش دادن دانشجو به

استاد، روش تدریس و علایق دانشجویان دندانپزشکی لزوم توجه اساتید به ارائه کاربردی مطالب درسی با تأکید بر موارد بالینی و استفاده از شیوه‌های نوین آموزش می‌تواند نقش مهمی در موفقیت فرآیند انتقال معلومات و ارتقاء آموزش به فراگیران را به خود اختصاص دهد.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از تمامی دانشجویانی که با صرف وقت و دقت نظر ما را در جمع‌آوری اطلاعات یاری دادند، تشکر و قدردانی می‌نماییم. همچنین از معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی گیلان به جهت تصویب طرح با شماره (۹۵۰۷۱۷۰۲) تقدیر و تشکر می‌گردد.

همچنین عدم شرکت ۳۰ درصد از نمونه‌های پژوهش می‌تواند در عدم معنی‌داری نتایج جمعیت شناختی تأثیرگذار باشد. با توجه به نتایج این مطالعه و شناخت عوامل تأثیرگذار بر حضور دانشجویان در رده‌های تئوری پیشنهاد می‌شود که با تغییر در برنامه‌های آموزشی و نظارت بر عملکرد اساتید در رده‌های درس از قبیل تسلط بر مطالب درسی و روش تدریس بر کاهش غیبت دانشجویان، تصمیماتی اتخاذ گردد. همچنین پیشنهاد می‌شود برای کاهش غیبت دانشجویان سال‌های آخر از کلاس‌هایی که از نظر چالش‌های بالینی برای آن‌ها مفیدتر است، استفاده شود. رده‌های درس محل انتقال اطلاعات از استاد به دانشجو است. با توجه به اهمیت عوامل تسلط علمی

References

1. Saif AA. Educational Psychology 5th ed. Tehran: Agah Publication; 2000. [Persian]
2. Shabani H. Skills of Education. 1st Edition. Tehran: Samt Publ; 1997. [Persian]
3. Haresabadi M, Raofian H, Akhlaghi D, Jamchi H, Salehi M. Factors Affecting Student Concentration in Classroom: Students' Viewpoints in North Khorasan University of Medical Sciences. North Khorasan Univ Med Sci J. 2016;8(2):237-244. [Persian]
4. Pettit JE, Axelson RD, Ferguson KJ, Rosenbaum ME. Assessing Effective Teaching: What Medical Students Value When Developing Evaluation Instruments. Academic Medicine. 2015; 90(1):94-9.
5. Ghavamm M, Poormalek F, Imani V. Employment of Dental Students on their Academic Achievement in School of Dentistry. Tehran University of Medical Sciences. Islamic Dental Assoc Iran J. 2005;13(1):104-112. [Persian]
6. Ghorbani R, Haji-Aghajani S, Heidarifar M, Andade F, Shams-Abadi M. Viewpoints of Nursing and Para-Medical Students about the Features of a Good University Lecturer. Koomesh. 2009;10(2):77- 84. [Persian]
7. Vakili MM, Nourian AA, Mousavi Nasab SN. Characteristics of a Good Teacher From the Point of View of Student and Teaching Staff in Zanjan University of Medical Sciences 2004, Med Edu Dev J. 2009;1(1):17-28. [Persian]
8. Fasihharandi T, Azzadehfrooz M, Mohammadalizadeh S, Ghazanfarimoghdam Z. Effective Factors on Theoretical Class Attendance According to Nursing and Midwifery Students' Point of View Kerman Razi School of Nursing and Midwifery. Strides Dev Med Educ. 2007;4(2):100-7.
9. Soleimani Asl H, Mehran Nia K. Survey of Tehran University of Medical Sciences Medical Students Opinions about Causes of Absenteeism. Iranian J Med Edu. 2001;2(1):71-75.
10. Sleigh MJ, Ritzer DR. Encouraging Student Attendance. Observer. 2001;14(9):13-16.
11. Gump SE. Keep Students Coming by Keeping them Interested: Motivators for Class Attendance. Collegestudent J. 2004;38(1):157-63.

12. Nazari Vanani R, Naderi Z, Aein F. Factors Affecting Classroom Participation the Viewpoints of Students in Shahrekord University of Medical Sciences in 2013. *Iranian J Med Edu*. 2014;14(3):189-194. [Persian]
13. Damari B. A Study of Identifying the Most Important Factors Affecting the Attendance Medical Students of Tehran University of Medical Sciences in the Basic Sciences Courses in the Regular Faculty Classes. *Tebva Tazkieh*. 2001;41(36):40-46. [Persian]
14. Mehralizadeh S, Ghorbani R, Zolfaghari S, Shahinfar H, Nikkhah R, Pourazizi M. Factors Affecting Student Concentration in Classroom: Medical Students' Viewpoints in Semnan University of Medical Sciences. *Iranian J Med Edu*. 2013;13(8):663-71. [Persian]
15. Torabi M, Amini P, Taheri Sh, Karimiafshar M, Abasloo A. Factors Affecting the Dental Students of Kerman University of Medical Sciences in the Classroom. *Strides Dev Med Educ* 2013;11(3):342-49. [Persian]
16. Azmoudeh E, Dolati M, Farazmanesh E, Khosro Abadi AA, Rakhshani MH. Survey of Student Views about Factors Affecting Students Attendance in Classrooms in Sabzevar University of Medical Sciences. *Strides Dev Med Educ*. 2012;10(2):23-30.
17. Nabavi S, Safavi M. Causes of Absenteeism and Lack of Attention to the Instructions among Medical Students of Islamic Azad University, Tehran Medical Branch. *Med Sci J Islamic Azad Univ Tehran Med Branch*. 2011;21(3):227-32. [Persian]
18. Karami MY, Amanat A, Rasekh Jahromi A, Sotoodeh Jahromi A. The Evaluation of Effective Factors on Attendance in Theoretical Classrooms, from the Viewpoints of Medical Students of Jahrom's University of Medical Sciences. *Jahrom Med J*. 2013;11(1):7-14. [Persian]